

## Внесок міжнародного туризму у світову економіку

**Антоненко К.В.**

кандидат економічних наук,  
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу  
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин  
Національного авіаційного університету

**Ерденебаяр Е.**

студент  
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин  
Національного авіаційного університету

Статтю присвячено актуальним питанням ролі міжнародного туризму у світовій економіці. Проаналізовано динаміку прибуттів іноземних туристів у світі. Розглянуто території, які найбільше заробляють на туризмі. Виявлено країни з найбільшими міжнародними туристичними витратами. Досліджено роль туризму у розв'язанні проблеми зайнятості та створенні робочих місць.

**Ключові слова:** міжнародний туризм, в'їзний туризм, валовий внутрішній продукт, експорт послуг, туристична інфраструктура.

Антоненко Е.В., Ерденебаяр Э. ВКЛАД МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В МИРОВОЮ ЭКОНОМИКУ

Статья посвящена актуальным вопросам роли международного туризма в мировой экономике. Проанализирована динамика прибытий иностранных туристов в мире. Рассмотрены территории, которые больше всего зарабатывают на туризме. Выявлены страны с крупнейшими международными туристическими затратами. Исследована роль туризма в решении проблемы занятости и создании рабочих мест.

**Ключевые слова:** международный туризм, въездной туризм, валовый внутренний продукт, экспорт услуг, туристическая инфраструктура.

Antonenko K.V., Erdenebayar E. CONTRIBUTION OF INTERNATIONAL TOURISM IN THE WORLD ECONOMY

The article is devoted to topical issues of the role of international tourism in the world economy. The dynamics of arrivals of foreign tourists in the world is analyzed. Territories that earn the most from tourism are considered. Countries with the largest international tourist costs have been identified. The role of tourism in solving the problem of employment and creating jobs was explored.

**Keywords:** international tourism, inbound tourism, gross domestic product, export of services, tourist infrastructure.

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Функціонування світового ринку в умовах глобалізації та інтеграції світового господарства характеризується інтенсивним розвитком усіх його складників. Одним із найважливіших і динамічно зростаючих напрямів, що входять до його структури, є сфера послуг. Її значення у світовому масштабі постійно зростає. Це пов'язано з підвищенням впливу останньої на розвиток міжнародних зв'язків, поживавлення економічного стану країн та окремих регіонів, поповнення валютних надходжень. Суттєвим складником системи послуг виступає міжнародний туристичний ринок.

Туризм є одним із головних стратегічних економічних секторів, який здійснює важливий

внесок у ВВП і експорт країни і, таким чином, може відігравати ключову роль у наданні підтримки процесу відновлення в післякризовий період. Для багатьох країн міжнародний туризм став найприбутковішою галуззю економіки, а доходи від нього – важливим складником національних бюджетів. Це явище, яке увійшло в повсякденне життя більшої частини населення планети.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженням проблем розвитку світового ринку туристичних послуг та окремих його аспектів послідовно і глибоко займаються такі вчені, як Ю.О. Барзикін, О.Ю. Александров, М.М. Амірханов, М.Б. Біржаков, Є.Л. Писаревський, Г.П. Карпова та ін. Разом із тим залишається багато неоднозначних питань,

зокрема визначення напрямів розвитку міжнародного туризму.

Міжнародна економічна інтеграція, будучи закономірним результатом подальшого розвитку процесу інтернаціоналізації виробництва, визначила як регіональні, так і глобальні проблеми і протиріччя розвитку міжнародних економічних зв'язків. Міжнародний туризм визначається як один із перспективних напрямів розвитку світових господарських відносин, зростання рівня ефективності функціонування цієї сфери набуває особливої актуальності, враховуючи її значний вплив на прибутковість та розвиток різних сфер суспільного виробництва, розв'язання широкого спектра соціально-економічних проблем країн.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою публікації є визначення внеску міжнародного туризму у світову економіку.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В'їзний туризм став однією з основних категорій торгівлі. Загальний дохід від експорту подорожей в'їзним туризмом, у тому числі за рахунок перевезення пасажирів, перевищив 1,225 трлн. дол. США в 2017 р.

Порівняно з 2000 р., в якому кількість іноземних туристів становила 680 млн. осіб, у 2017 р. їхня кількість у світі зросла вдвічі і становить близько 1,323 млрд. осіб (рис. 1). Ця цифра свідчить про те, що кількість міжнародних прибуттів порівняно з тим же періодом минулого року збільшилася майже на 7%, або на 84 млн. осіб. Високий попит на міжнародний туризм у регіонах світу служить віддзеркаленням глобального економічного підйому.

Міжнародна туристична діяльність для багатьох країн стала базовою галуззю економіки [1].

Високий попит на туризм, який відзначався у перші місяці 2017 р., включаючи високий літній сезон у Північній півкулі, зберігався до кінця жовтня. Ці результати були зумовлені безперервним зростанням у багатьох туристичних напрямках і стійким відновленням тих турнапрямків, які в минулому році пережили спад.

Зокрема, особливо активне зростання спостерігалось у Південній і Середземноморській Європі, Північній Африці і на Близькому Сході. Швидко відновлення спостерігалось в Туреччині, а в більшості інших туристичних напрямків цифри зростання досягали двозначних величин. У Північній Африці і на Близькому Сході, у таких країнах, як Єгипет, Туніс і Палестина, зазначалося активне відновлення зростання порівняно з попередніми роками, які характеризувалися спадом, тоді як Марокко, Бахрейн, Ліван, Оман та Об'єднані Арабські Емірати знову представили дані про стійке зростання.

За ростом числа міжнародних прибуттів протягом 2017 р. лідирувала Європа (+ 8%). Це пояснювалося видатними результатами, досягнутими в Південній і Середземноморській Європі (+ 13%). Результати в Західній Європі (+ 7%) свідчили про відновлення порівняно з менш удалим минулим роком, тоді як у Північній Європі (+ 6%) відзначалося безперервне стійке зростання. Кількість прибуттів до Центральної і Східної Європи збільшилася на 4%.

Друге місце серед регіонів за темпами зростання посіла Африка (+ 8%) завдяки впевне-

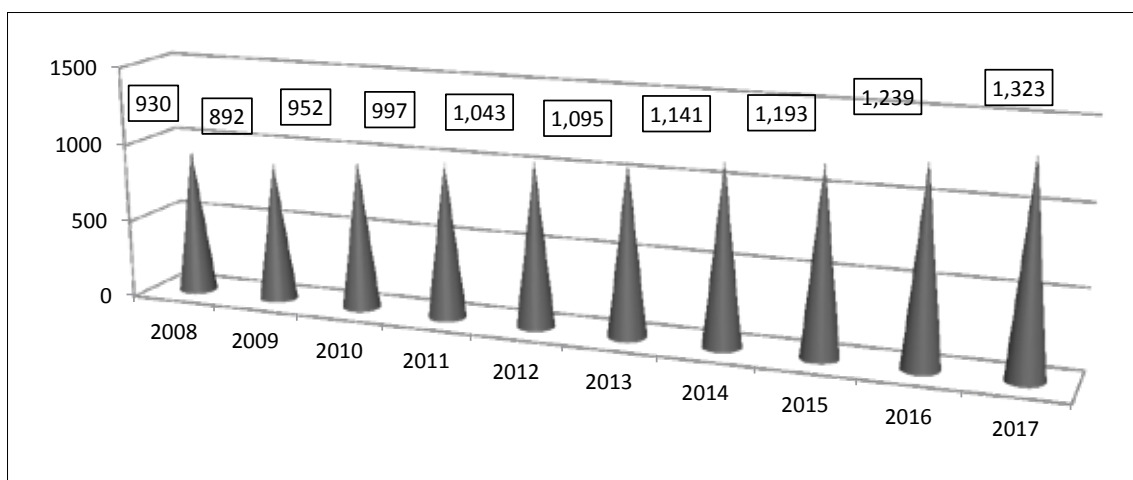


Рис. 1. Динаміка прибуттів іноземних туристів у світі, млн. осіб

Джерело: побудовано за даними [2]

ному підйому в Північній Африці (+ 13%) і переконливим результатам у країнах Африки на південь від Сахари (+ 5%).

Зростання в Азії і Тихоокеанському регіоні (+ 6%) очолила Південна Азія (+ 10%), значне збільшення прибуттів спостерігалось також у Південно-Східній Азії (+ 8%) та Океанії (+ 7%). Результати Північно-Східної Азії (+ 3%) носили змішаний характер: деякі туристичні напрямки показали двозначні цифри зростання, тоді як в інших відзначався спад.

За темпами зростання в Американському регіоні, де число прибуттів у цілому збільшилося на 3%, продовжує лідирувати Південна Америка (+ 7%). Зростання у Центральній Америці і Карибському регіоні становило 4%, причому в останньому регіоні в жовтні спостерігалися безперечні ознаки відновлення після ураганів «Ірма» і «Марія». У Північній Америці (+ 2%) значні результати досягнуті в Мексиці та Канаді, вони контрастували зі спадом у Сполучених Штатах Америки, які є найбільшим туристичним напрямком у цьому регіоні.

Результати, що відзначалися на Близькому Сході (+ 5%), носили змішаний характер: деякі напрямки впевнено відновлювалися, інші продовжували повідомляти про стійке зростання, однак у середньому показники зростання в регіоні погіршилися, що частково пояснюється спадом у деяких країнах (рис. 2).

Відповідно до рис. 3, можемо прослідкувати помісячну динаміку прибуттів іноземних туристів у світі та відзначити, що найвищого

піку поїздки досягають у липні та серпні в 2015–2017 рр. Також користуються попитом у туристів червень та вересень, що пов'язано із сезоном відпусток та літніми канікулами.

У 2017 р. традиційним лідером Старого світу залишилася Франція. Значні темпи зростання демонструють Китай, Малайзія та Мексика. У рейтингу перших десяти туристичних напрямків за кількістю міжнародних туристських прибуттів істотних змін не відбулося. Лише Туреччина випередила Великобританію, зайнявши шосте місце (табл. 1).

Таблиця 1

### 10 країн-лідерів за міжнародними туристичними прибуттями в 2017 р.

Місце	Країна	Прибуття (млн. осіб)
1	Франція	88,9
2	США	82,2
3	Китай	72,9
4	Іспанія	59,3
5	Італія	57,8
6	Туреччина	39,9
7	Великобританія	39,3
8	Німеччина	38,7
9	Малайзія	37,6
10	Мексика	34,7

Джерело: побудовано за даними [3]

Зазвичай тренд показників обсягу надходжень від туризму майже не відрізняється

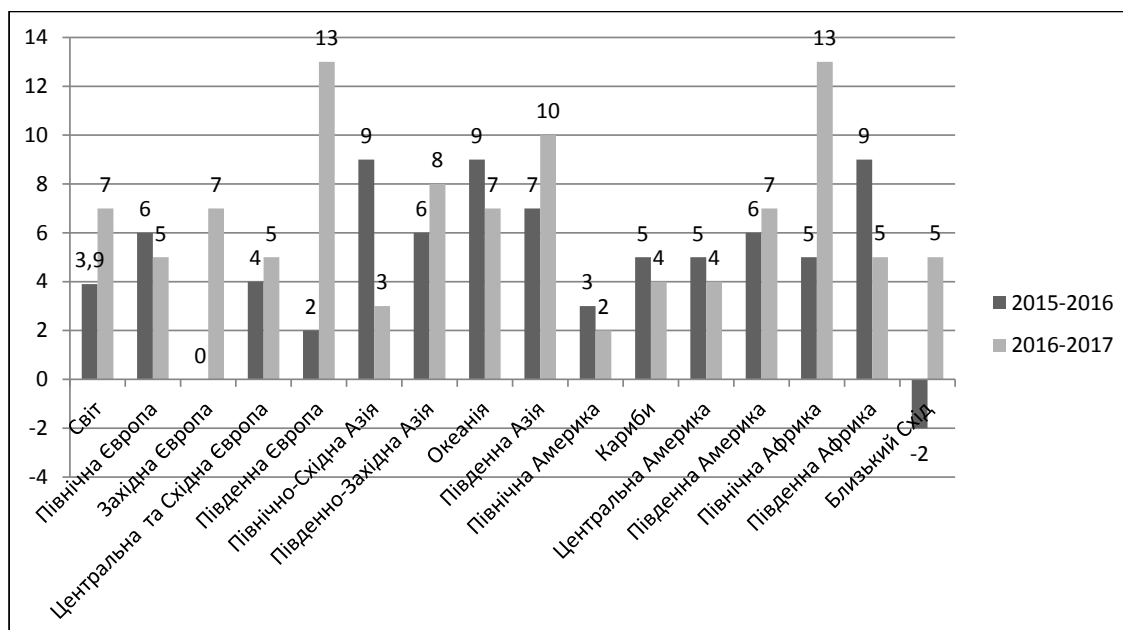


Рис. 2. Динаміка міжнародних прибуттів у регіонах світу за 2015–2017 рр., %

Джерело: побудовано за даними [2]

від тренду показників прибуттів, навіть якщо показники обсягу надходжень і можуть бути трохи більш низькими у важкі часи.

На міжнародний туризм (подорожі та пасажирські перевезення) припадає 30% від світового експорту послуг і 6% від загального обсягу експорту товарів та послуг.

П'ятірка країн-лідерів за міжнародними туристичними надходженнями в 2017 р. практично не змінилися: США – 206 млрд. дол. США, Іспанія – 60 млрд. дол. США, Таїланд – 50 млрд. дол. США, Китай – 44 млрд. дол. США та Франція – 42 млрд. дол. США.

У табл. 2 представлений рейтинг країн, економіки яких майже повністю базуються на доходах від туризму.

Найбільш залежними від грошей туристів є невеликі острівні держави з екзотичною природою. Так, Віргінські Острови (Британія) з населенням усього 24 тис. осіб, заробляють на туризмі чи не найбільше у світі [4].

Видно, що для багатьох країн міжнародний туризм став найприбутковішою галуззю економіки, а доходи від нього – важливим складником національних бюджетів. Так, Британські Віргінські Острови, Макао, Аруба, Американські Віргінські Острови мають надходження від туризму на душу населення від 17 до 12 тис. дол. США, що є надзвичайно високим показником.

До 2020 р. прогнозується зростання обсягів надходжень від міжнародного туризму до

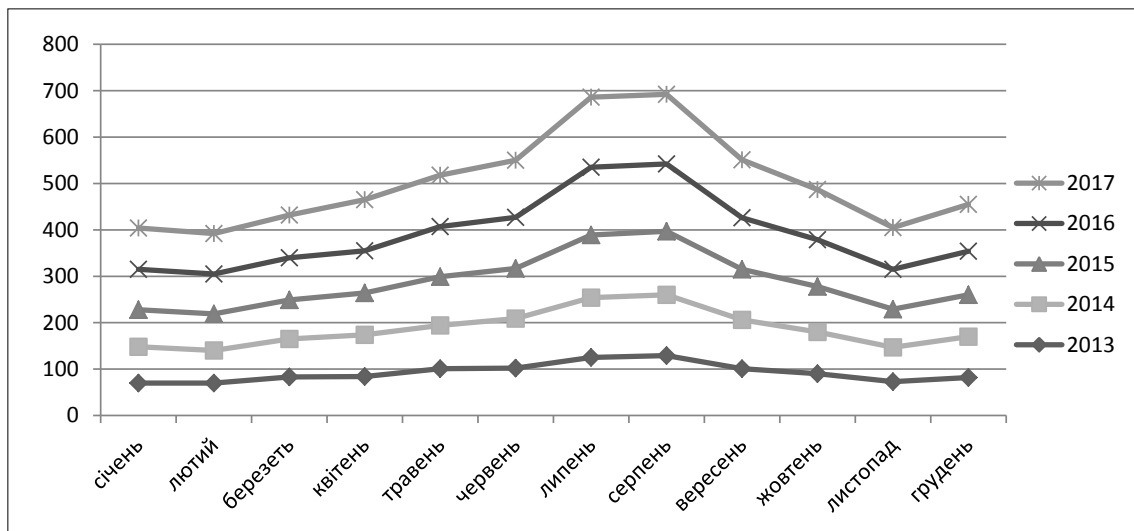


Рис. 3. Помісячна динаміка прибуттів іноземних туристів у світі з 2013 по 2017 р., млн. осіб

Джерело: побудовано за даними [2]

Таблиця 2

ТОП-20 територій, які найбільше заробляють на туризмі

Місце	Країна	% від ВВП країни	Місце	Країна	% від ВВП країни
1	Мальдіви	39,6	11	Сент-Люсія	15
2	Британські Віргінські Острови	35,4	12	Бейліз	15
3	Макао	29,3	13	Фіджі	14,4
4	Аруба	28,1	14	Мальта	14,2
5	Сейшели	26,4	15	Камбоджа	14,1
6	Куракао	23,4	16	Американські Віргінські Острови	13,3
7	Ангілья	21,1	17	Антигуа і Барбуда	13
8	Багами	19	18	Барбадос	13
9	Вануату	18,2	19	Домінікана	12,4
10	Капе-Верде	17,8	20	Чорногорія	11

Джерело: побудовано за даними [4]

2,0 трлн. дол. США, що перевищить значення 2017 р. майже у два рази [5]. Такі оптимістичні прогнози ЮНВТО позитивно впливають на сталість міжнародного туризму, передбачаючи нові можливості для залучення ресурсів для розв'язання проблем сучасності.

Останні представлені ЮНВТО дані говорять про те, що туризм є одним із найбільш перспективних секторів, який може сприяти подоланню проблеми безробіття з огляду на ту тенденцію, що за кількістю створення робочих місць туризм може випередити інші сектори.

Незважаючи на те що внесок туризму у зростання економіки доведений, зростає спокуса ввести і збільшувати податки на подорожі, особливо у сфері повітряного транспорту. Ці перешкоди суттєво впливають на здатність ЮНВТО створювати робочі місця і стимулювати економічне зростання, а саме за допомогою надходжень від експорту, що мають дуже велике значення для стабільного відновлення економіки.

Більша половина туристів у 2017 р. подорожувала повітряним транспортом (55%). Наземним транспортом користувалися 45% туристів – автомобільним (39%), залізницею (2%) та морським транспортом (4%).

Швидкими темпами зростає попит на повітряний транспорт, чим і пояснюється його показник (рис. 4).

У 2017 р. відбулася зміна в десятці країн-лідерів за міжнародними туристськими витратами. Китай обігнав США та Німеччину і тим самим перемістився у цьому рейтингу на перше місце. За останнє десятиліття темпи зростання цього показника в Китаї були найвищими, враховуючи, що в 2005 р. він знаходився тільки на сьомому місці. Навіть

під час кризи туристські витрати в Китаї збільшилися на 21% [6].

У 2017 р. Китай консолідував своє лідерство з міжнародними туристськими витратами – 258 млрд. дол. США (+ 5% у національній валюті). Інші три економіки БРІК значно збільшили витрати в 2017 р. Російська Федерація (+13%) відновилася після декількох років зниження, досягши 31 млрд. дол. США, піднявшись на три місця, щоб знову увійти до першої десятки (8-е місце). Бразилія (+ 20%) також сильно відновилася і збільшила свої позиції на вісім пунктів, до 16-того місця, та витрати на 19 млрд. дол. США. Індія продовжувала зростати (+ 9%) до 18 млрд. доларів США витрат і піднялася на чотири пункти в рейтингу, до 17-го місця.

Країни з розвинутою економікою також активно працювали в 2017 р. на чолі зі США (+ 9%), другим за величиною туристичних витрат ринком у світі. Витрати в Німеччині та Великобританії зросли на 3%, а у Франції – на 1% (табл. 3).

Значне зростання видатків також спостерігалось у таких важливих розвинених економіках, як Австрія, Бельгія, Швейцарія і Норвегія. Серед зростаючих економік двозначні показники зростання туристських витрат, окрім Росії, мають Польща, Малайзія, Аргентина, Філіппіни, Індія та Індонезія.

**Висновки з цього дослідження.** Економічні вигоди, які дає туризм, є основною рушійною силою його розвитку. За рахунок податків, які можуть бути непрямими (збільшення заробітної плати робітників зумовлює збільшення суми прибуткового податку, що сплачується в бюджет) та прямими (плата за митний збір, візу), він сприяє збільшенню доходної частини бюджету. Також туризм сприяє розвитку

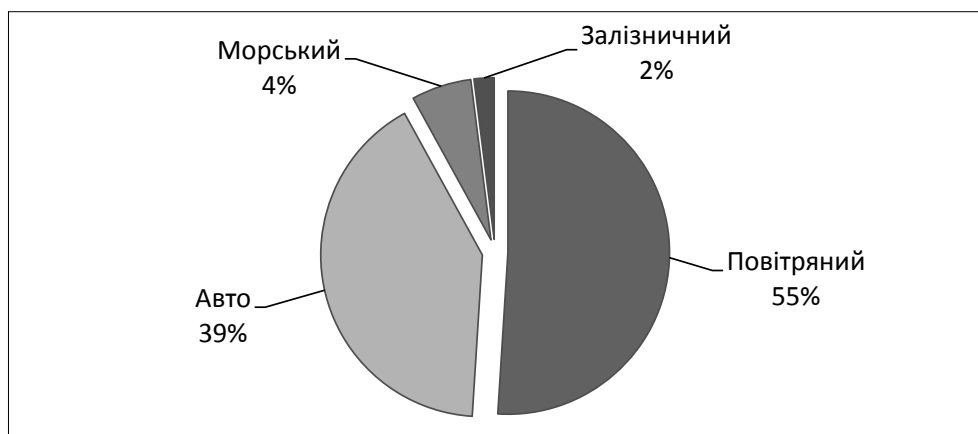


Рис. 4. Туризм за видами транспорту в 2017 р., %

Джерело: побудовано за даними [6]

Таблиця 3

**Топ-5 країн із найбільшими міжнародними туристичними витратами в 2017 р.**

№	Країна	Міжнародні туристичні витрати, млрд. дол. США	Зміна витрат порівняно з 2016 р., %
1	Китай	258	+5%
2	США	135	+9%
3	Німеччина	84	+3%
4	Великобританія	63	+3%
5	Франція	41	+1%

*Джерело: побудовано за даними [4]*

елементів інфраструктури: ресторанів, готелів та підприємств торгівлі. Він надає можливості залученню інвестицій та іноземної валюти.

Туризму відводиться важливе місце у розв'язанні проблеми зайнятості та створенні робочих місць. Оскільки туризм охоплює різні сектори економіки, важко оцінити кількість зайнятих у цій сфері. Характер праці (тимчасова робота, робота за сумісництвом, сезонність) також ускладнює вирішення про-

блем щодо реальної оцінки. Незважаючи на це, у туристичній галузі кількість зайнятих постійно збільшується.

Отже, значення туризму у світі постійно зростає, що пов'язано з його впливом на економіку країни: туризм забезпечує зайнятість населення, розширює внески в платіжний баланс країни, сприяє диверсифікації економіки, а також раціональному використанню рекреаційних ресурсів.

**ЛІТЕРАТУРА:**

1. Statistics and Market Data on Travel, Tourism & Hospitality. URL: <http://www.statista.com> (дата звернення: 01.08.2018).
2. UNWTO Tourists Highlights. URL: <http://www.cf.cdn.unwto.org> (дата звернення: 04.08.2018).
3. UNWTO Annual Report. URL: <http://www2.unwto.org> (дата звернення: 04.08.2018).
4. Travel & Tourism Economic impact world. URL: <http://www.wttc.org> (дата звернення: 06.08.2018).
5. Tourism Towards 2030: Global Overview. URL: <https://www.e-unwto.org> (дата звернення: 06.08.2018).
6. The Travel & Tourism Competitiveness Report. URL: <http://www3.weforum.org> (дата звернення: 08.08.2018).

**REFERENCES:**

1. Statistics and Market Data on Travel, Tourism & Hospitality [Electronic resource]. Available at: <http://www.statista.com> (accessed 1 August 2018).
2. UNWTO Tourists Highlights [Electronic resource]. Available at: <http://www.cf.cdn.unwto.org> (accessed 4 August 2018).
3. UNWTO Annual Report [Electronic resource]. Available at: <http://www2.unwto.org> (accessed 4 August 2018).
4. Travel & Tourism Economic impact world [Electronic resource]. Available at: <http://www.wttc.org> (accessed 6 August 2018).
5. Tourism Towards 2030: Global Overview [Electronic resource]. Available at: <https://www.e-unwto.org> (accessed 6 August 2018).
6. The Travel & Tourism Competitiveness Report [Electronic resource]. Available at: <http://www3.weforum.org> (accessed 8 August 2018).